

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ HOST

Svatopluk
Čech
VÝLETY
PANA
BROUČKA

I/

(POETICKÉ LÍČENÍ NOCI A SVATOVÍTSKÉHO CHRÁMU. — ČTENÁŘ SEZNAMUJE SE S PANEM BROUČKEM. — PŘELUD ZEMĚTŘESE-
NÍ. — ROZJÍMÁNÍ O MĚSÍCI. — AUTOR A ZOLA. — JAK SE DOSTAL
PAN BROUČEK DO MĚSÍCE. — POKYNU TÍ NAŠIM UČENCŮM.)

Byla jasná letní noc. Velebný kolos svatovítský koupal ve stříbrné záři své štíhlé pilíře a květnaté fiály, své lehké oblouky s ozdobou kamenných krajek a vrhal na osvětlené svoje plochy fantastické stíny oněch kamenných úpon a kmenů, že vypadal jako báječný chrám duchů, utkaný z kouzelných svitů a mystického šera.

V posvátném klidu dřímala zde ta zkamenělá hymna minulosti uprostřed mrtvého okolí; jen ze dvou oken starého domu v těsné uličce, táhnoucí se za chrámem podél Jeleního příkopu, zářilo ještě pozdní světlo a zazněly rušivé zvuky.

Zavrzly totiž dveře vedoucí na ulici a z nitra ozvalo se: „Nu tedy spánembohem, pane Würfl!“

„Šťastnou dobrou noc, pane domácí! Račte nás brzy zase navštívit!“ odpověděl druhý hlas.

Na ulici vystoupila poněkud hápavým krokem tajemná postava mužská, zahalená — Však nikoli! Vidím, že jsem z poetického,

trochu arbesovsky zbarveného úvodu bezděky zhupnul do střízlivé prózy, a proto mohu již prostě říci, že pan Brouček opustil známou hradčanskou hospůdku a zvolna se vracel ku svému obydlí ležícímu někde na Starém Městě. Vracel se nadobýčež pozdě; ale nepřipouštěl si proto žádných starostí — doma za gardinami očekávala ho pouze „sirá poduška“, kterou však zatvrzelý náš paníc, básníkovi navzdor, nikdy „neskrápl slzami“.

Pan Brouček je sice domácím pánem, ale nenáleží dokonce k těm nadutým prázdňým měchům, za jaké hladomřiví spisovatelé z nízké závisti pány domácí šmahem vydávají. Má přirozený důvtip a od termínu k termínu nazbyt prázdňého času, aby vědomosti své v nejrůznějších směrech rozšiřoval. Činí tak ovšem bez určité soustavy jako těkavý ochotník, dle nahodilých podnětů a chvilkových libůstek. Následkem toho kupí se v jeho skromné knihovně velmi míchaná společnost: knížka o chovu kanárek vedle dějin francouzské revoluce, egyptský snář vedle populárního díla o soustavě těles nebeských, návod k domácí výrobě likérů vedle Hýnova Dušesloví zkušebného atd. A stejně pestrá směs vědomostí tísní se v jeho hlavě. Ale má přitom zdravý názor života, jen trochu přitemnělý stínem pesimismu. Posuzuje dosti přísně a někdy s řízným sarkasmem denní události, nedostatky obecní správy, zřízení společnosti, nové zákony a jiné záležitosti veřejné. Ostatně měnívá se škarohlídství jeho pozvolna v jasnější a nadějnější náladu, čím častěji se plní vysoká sklenice s lesklým cínovým víčkem, za kterou obyčejně mívá své poučné přednášky.

Dnes nenašel v hostinci pana Würfla sourodou společnost, a seděl proto mlčky jako fakír v koutě, zabrán v pochmurné rozjímání o nicotě života pozemského a zalétaje si pro útěchu do hvězdných oblastí, s nimiž se v posledních dnech následkem nové libůstky, vrcholící v zakoupení populárního dílka o Měsíci, horlivě seznamoval. Teprve, když zbyl s hostinským samotem v hospůdce, zapředel s ním rozmluvu; debatoval s panem Würflem živě o soustavě kráterů měsíčních a pronesl nakonec pevné přesvědčení, že Měsíc navzdor nevěřícím učencům hostí živě bytostí, což pan Würfl s nápadným mrknutím na hodiny důrazně potvrdil.

Pan Brouček začal i snášeti důvody pro svůj náhled, ale pohledy hostinského na hodiny opakovaly se tak hustě a okázale, že nemohl nepoznati tendence jejich. Ukončil tedy svůj výklad posledním douškem a vyšel do lunojasné noci.

Venku zastavil se před chrámem. Byl patrně uchvácen velebnou jeho krásou v magickém osvětlení měsíčním. Klonil se tu napravo, tu nalevo, jako by krásné jednotlivosti vznešené stavby oceňoval z různých stran; chvílemi prohýbal se daleko nazad, jako by chtěl prozpytovat nejvyšší hroty v koruně kamenného obra, a chvílemi nachyloval se zase hluboko vpřed, jako by vzdával hold pokory posvátnému jeho majestátu. Ale pojednou upoutal všechnu jeho pozornost zvláštní úkaz. Zpozoroval divnou nejistotu a pohyblivost obrysů: přímky se jaksí kolísaly a vlnily, křivky se lámaly, pilíře pohybovaly se k sobě a od sebe jako štíhlé kmeny lesní větrem, sama věž účastnila se patrným kolísáním v obecném vzruchu, jež těžko bylo vysvětliti jinak než náhlým zemětřesením... Pan Brouček ucítil sám na sobě podobné kolébání a jat bázní spěchal odtud.

Brzy však se upokojil. Úkaz onen byl zřejmě pouhý prelud. Zvolna kráčel dále kolem svatojirského kostela mezi pošmurnými budovami směrem ku Starým zámeckým schodům a prodlužoval si požitek romantické noční procházky častými oklikami z jedné strany ulice na druhou.

Pohled jeho zatoulal se bezděky ku hvězdnaté obloze a spočinul na krásném úplňku. Klidně a snivě shlížela dolů ta jemná stříbrná tvář s neurčitými rysy, jež vynikaly jen slabě z jasného terče jako vtlačené kresby hostie. Pro pana Broučka měly arci nyní, co se stal hvězdářským ochotníkem, zcela jiný význam. Představoval si v nich ohromná pohoří, rozsáhlé doliny, vyhaslé sopky, zející rozsedliny. Přesto ustoupil brzy opět vědecký interes poetickému dojmu, s nímž se mísil pocit lehké bázně. Pan Brouček měl totiž některé podivnůstky, mezi nimiž byla utkvělá myšlenka, že náleží k lidem podrobeným tajemnému přitažlivému kouzlu Měsíce. Neměl k domněnce své jiného podkladu mimo ten, že se probudil několikrát místo v posteli vedle ní na podlaze. Ale přesto zavíral vždy na noc pečlivě dřevěné okenice,

aby nepronikla do ložnice ani nitka potměšilé stříbrné příze, která by jej spícího mohla vytáhnouti kams na větrné štítý domů a voditi po úzkých římsách nad strašlivou propastí.

I teď prochvěla jím na chvíli ona bláhová bázeň. Ale pak si připomenul, že bdí, že v plném sebevědomí údy své ovládá, a není tedy v onom bezbranném, trpném stavu, v němž nebeský zákeřník oběti své přepadává. Upokojiv se, pohlédl domnělému nepříteli směle v tvář a brzy smířil se s ním tou měrou, že v něm nalézal čiré zalíbení. Obrat ten zračil se v úvahách, jež cestou polohlasně pronášel.

Nevypadáš zle, ty bledý brachu tam nahoře! Usmíváš se tak tiše a spokojeně, jako bys neměl ani zdání o starostech a trampotách, jejichž domovem jest naše Země. Ó, jistěže jsou tvoji obyvatelé šťastnější nežli my ubozí pozemšťané. Na tobě není asi domů, které by svým majitelům přinášely více svízeli a mrzutosti než potěšení, ty neznáš jistě advokátů a berních úřadů, tvoji bydlitelé neztrpčují si navzájem život úskoky a pomluvami, šejdířstvím a darebáctvím všeho druhu. Na tobě nevycházejí noviny, které by čtenáři každodenně kazily snídani a bouřily žluč politickými jeremiádami a polemikami, zprávami o uprchlých zlodějích a nevypátraných vraždách, o podvodných křídách a zasedáních říšské rady. Ostatně, ať na tobě jakkoli, huře nežli u nás nemůže býti najisto. Na Zemi je už k zoufání: všude lakotná rvačka o sousto chleba, boj stavu proti stavu, zášť národu proti národu, válka všech proti všem, vláda brutální moci. Láska a humanita vystěhovaly se dávno kams mezi hvězdy a svoboda zůstala toliko na papíře — ve skutečnosti stanou se národové brzy hromadami nevolných loutek, klopících daně a nosících různobarevné uniformy pro zábavu několika mocných pánů...

Za této pesimistické samomluvy došel pan Brouček Starých zámeckých schodů. Přes nízkou zeď zadíval se dolů, kde tměla se spousta domů, z níž trčely různotvárné věže a vížky do jasné záře měsíční. Avšak jen chvílku bavit se tímto pohledem; pak vzhlédl opět ku Měsíci jat nyní skutečně jakousi kouzelnou při-
tažlivou mocí.

Skoro se ostýchám napsati, co následovalo. Víím, že jsou vědecké předsudky příliš mocné, než aby někdo mé historii uvěřil a nenazval ji hloupou báchorkou. Ale nemohu kvůli předsudkům těm líčiti věc jinak, nežli jak se skutečně zběhla.

Pan Brouček vylezl na zeď a kráčel s okem stále na Měsíc upřeným zvolna po ní. Pod tou zdí táhne se po svahu hradčanského návrší nějaká rozsáhlá panská zahrada, v hořejší, příkřejší části terasovitě upravená a na jednom místě opatřená dvojími kamennými schody, jež v odstavcích od sebe se rozbíhají a zase sbíhají, ovroubeny jsouce prolamovaným kamenným zábradlím v barokovém vkusu. Vedou vzhůru k malému zahradnímu domku, jež vystavěn jest u samé zdi. Možná, že můj popis není zcela přesný; ale nejsem zolistou, abych kvůli dokonalé věrnosti v nejlepším odložil pero a běžel dříve na Hradčany podívat se na ty schody a na ten domek.

Pan Brouček kráčel tedy po zdi k domku. Nevím, je-li střecha jeho nad onu zeď tak málo povýšena, že se na ni člověk bez obtíže dostatí může. Jisto jest pouze, že pan Brouček na dotčené střeše vskutku se ocítil. Vylezl na její hřeben, a posadiv se tam rozkročmo, obemknul železnou větrnou korouhvičku. Oko jeho bylo dosud nezdolnou mocí upoutáno k luně a se směsí hrůzy a zvláštní rozkoše začal brzy pociťovat na celém těle působení magické síly. Proti vůli začaly se rozkročené jeho nohy zdvihati nazad, výše a výše, již neseděl jízdmo, nýbrž ležel na břiše vodorovně na hřebenu střechy, drže se rukama pevně korouhvičky; ale vzadu zdvihaly se zvolna nohy jeho do vzduchu, již zdvihal se i dřík; již celé tělo, taženo silou nezdolnou, vznášelo se kolmo, hlavou dolů a nohama k nebesům, v povětří nad střechou pavilónu, a jen natažené ruce držely se ještě křečovitě hrotu větrné korouhvičky. Avšak jejich síla byla slabá proti neznámé moci; pustily se posléze a — Newtonova důvtipná vědecká stavba rozpadá se tím v bídné trosky — pan Brouček padal s úžasnou rychlostí — nikoli k zemi, nýbrž směrem od země do nesmírného prostoru světového...

S děsným chvatem zapadala pod ním Praha do hlubiny, mizela se všemi podrobnostmi krajiny v jednotvárném povrchu

velikého kruhu, který se rozšiřoval více a více — ale pan Brouček neviděl již ničeho, neboť smysly jeho zastřela mrákota.

Čtenář již asi tuší z nadpisu, kam pan Brouček dopadl. Ano, pan domácí procítl ze své mrákoty — na Měsíci. Co tam viděl a zažil, vyličím věrně dle jeho důvěrných sdělení v kapitolách následujících.

Doufám, že vyplním tímto měsíčním cestopisem citelnou mezeru naší literatury. Naši páni profesoři zcestovali o prázdninách již celý svět a popsali nám všechny známé a neznámé končiny zemské již tolikrát a tak důkladně, že je věru potřeba ohlédnouti se trochu dále, má-li cestopis ještě někoho zajímati. Ovšem reelní, pravdivý cestopis, nikoli nějaká julesvernovská fantazie, na kterou se již také nikdo nechytí a s kterou, prosím, abyste moji práci nesměšovali.

Zároveň upozorňuji na své dílo naše učence. Naskytuje se jim příležitost obrátiti na sebe a naši mladou univerzitu zřetel celé učené Evropy. Radím důtklivě, aby příležitost tu chytili za pačesy — kdožví, kdy se zase podobná naskytne!

Prostých českých náčrtků si za hranicemi nikdo nevšimne; ale zpracují-li naši učenci materiál v nich obsažený po vědecku ve světové řeči německé, proslaví jména svoje od pólu k pólu a v jejich slavozáří sloniti se bude celý národ. Materiál onen je skutečně dlouhým řetězem objevů vpravdě epochálních, které změní ze základů dosavadní vědecký názor světa.

II/

(PROCITNUTÍ. — NEOBYČEJNÉ ÚKAZY PŘÍRODNÍ A POCHYBNOSTI PANA BROUČKA. — ZEMĚ V POSLEDNÍ ČTVRTI. — REKLAMA PRO B. KATZERA. — VÍTĚZNÁ POTYČKA S UČENCI. — FALEŠNÉ VÁHY NA MĚSÍCI. — ELEGICKÉ ROZJÍMÁNÍ. — PAN BROUČEK TANČÍ KANKÁN. — POTMĚŠILÝ STÍN.)

Pan Brouček, nabyv opět smyslů, otrásl se zimou a vrazil si rukama prudce do očí, ač je hodlal jen trochu promnouti. Prohlédnuv

shledal, že panuje vůkol něho hluboká tma. Tápal kolem sebe; poznal, že leží na holé, skalnaté, mrazivě studené půdě. Povznesl oči k obloze; na tmavém jejím sklonu třpytily se hvězdy démantovým leskem. Ale když hlavu obrátil na druhou stranu, spatřil tam podivný úkaz: cosi jako vysoký trojúhelník bílého světla zdvihalo se od černého obzoru do nočního nebe. V temnu před ním šerily se tu a tam neurčité obrysy.

Avšak pojednou oslepilo pana Broučka ze strany onoho zářivého trojúhelníku pronikavé, nesnesitelné světlo. Musel si zakrýti oči. Usedl zároveň a podivil se, s jakou neobyčejnou pružností se při tom vztyčila, ba skoro vymrštila hořejší polovice jeho těla. Obrátiv se zády k oslepující záři, pohlédl do krajiny na opačnou stranu. Bože, jaké překvapení! V plném denním světle, v oslnivé jasnosti trčelo tu několik holých, různobarvých skal z temnoty jako pusté ostrovy z černého moře. Ba věru, je to spíše nějaká hustá, jak uhel černá tekutina nežli pouhá temnota, která přec nemůže býti tak neskonale čirou, naprosto neproniknutelnou a býti oddělena jen ostrou čarou, beze všeho šerení a přechodu, od jasného, mocného světla, kterým jsou ony skály zaplaveny.

„Bože, kde to jsem? A co se to stalo?“ pomyslil si s ustrnutím pan Brouček. „Mám nějaký ztřeštěný sen či zanesl mne přes noc ďábel na nějaké černomořské ostrovy? Avšak ani Černé moře nemůže býti takhle černé! A jak je možné, aby nejhustší noc rázem, oka mžiknutím se proměnila v bílý den, bez soumraku, bez červánků, bez svítání, jako by v temném sklepení náhle zasvítilo ohromné elektrické světlo?! A divno, přepodivno! Na těch ostrovech tamhle jest jasný den — i já sedím již v plné záři denní na takovém skalnatém ostrůvku, a cítím na sobě hřející paprsky sluneční —: ale na temné, ba černé obloze třpytí se zároveň všechny hvězdy v nezkaleném lesku! Jak je to všechno možné? Aby den a noc vládly svorně pospolu? Aby krajina zářila v nejjasnějším lesku slunečním pod hvězdnatou noční oblohou? Sním, či ztratil jsem rozum?“

Pan Brouček byl skutečně jako v Jiříkově vidění. Konečně soustředil všechny myšlenky na otázku, co se s ním dalo, než

upadl v bezvědomí nebo spaní, kteréž skončilo tímto úžasným procitnutím.

Napjal paměť a brzy zachytil vůdčí nitku: připomněl si rozmluvu s panem Würflem o luně a zastávku před Svatovítským chrámem. Ostatní vzpomínky byly trochu kolísavé a nejisté, ale přece podařilo se mu stopovati svoji pouť ku Starým zámeckým schodům, apostrofu, kterou věnoval Měsíci, chůzi po hřebenu zdi, zlezení zahradního domku a co následovalo, než jej úžasný pád do nesmírné hloubky či vlastně výšky pozbavil smyslu. Nad těmito posledními vzpomínkami chtěl zavrtěti hlavou — ale pokus ten byl by mu málem šiji vyvrtnul, a k tomu přesvědčil jej opětný pohled vůkol, že se s ním stalo vpravdě něco neobyčejného. Viděl, že hladina temného moře o poznání se snížila a že z ní vynikly tu a tam skvoucí kamenné špičky nových ostrovů. A když hlavu, přistíniv si tentokrát oči rukou, znova obrátil na stranu opačnou, zahlédl tam za jiným valným mořem temnosti celé pásmo osvětlených skalních vrcholků a na jednom místě obzoru na okamžik pronikavý oheň. Na okamžik, neboť musel hned zase před jeho prudkou září odvrátiti zraky. Patrně tam opravdu vycházelo Slunce. A všechny předměty kolem, barvy těch skal, ta děsná černá tma a příkrý její kontrast s oslnující jasností vyniklých ostrovů, nahoře ta černá obloha se trpytnými hvězdami — vše to mělo vzezření prapodivné, neobyčejné, nepozemské. Hlavou prošlehla mu hrůzná myšlenka, že byl magickou silou, které se odjakživa tak obával, skutečně vytažen až na lunu, kterou za své noční pouti na úkor Země tak nadšeně velebil.

Bránil se této dobrodružné myšlence. Vždyť nikdy neslyšel, ani nečetl, že by byl Měsíc někoho vytáhl výše než leda na štít nějaké střechy. A pak — co by tomu řeklo učení o přitažlivosti Země?

„Ne, ne!“ konejšil se, „je to myšlenka bláznovská. Všim je zajisté vinno jen to čertovské Würflové pivo. — Počkejme, podívám se na manžetu! — Hm, deset čárek. — Inu ovšem! Ted' je všechno jasné.“

Ale přece nebylo nic jasné. Kolem pana Broučka prostíral se arci obraz, který za pozemských poměrů mohl býti leda výtvo-rem chorobně podrážděné obraznosti nebo smyslového klamu;

avšak pan Brouček cítil, že má hlavu a smysly zcela v pořádku, že je úplně střízliv, ba že navzdor oněm desíti čárkám na manžetě netrpí ani nejmenší stopou nějaké kocoviny.

„E!“ — zvolal v duchu a vyťal si notný záhlavek, ačkoliv se chtěl jen lehce udeřiti v čelo — „snad mi pomůže obloha zaplašiti ten děsný nesmysl...“

I zahleděl se znovu bedlivěji na podivnou černou oblohu se Sluncem a hvězdami, hledaje tam Měsíc... „Sláva! Tamhle usmívá se ten zlatý čtvrák — nemohu tedy býti na něm!“

Ale radost ihned zase zmizela. Pravda, tam vysoko na temné obloze vznáší se opravdu zářivý polokruh. — Ale předně: když se pan Brouček v noci domů ubíral, byl úplněk; jak se mohla z něho pojednou státi poslední čtvrť? Či by byl pan Brouček prospal plný týden? Za druhé: onen poloměsíc je na obyčejnou lunu báječně veliký, a za třetí nevypadá ani stříbrný, ani zlatý, nýbrž jest ku podivu pestrý, a málem bys řekl, že hledíš z nějaké vzdálenosti na pěkný, zpola zastřený glóbus...

Ne, to není Měsíc pozemský, anebo se proměnil úžasným způsobem. Či byla by to dokonce Země — Země, která prý měsíčanům koná stejnou službu jako Měsíc nám —?

Pan Brouček vzpomněl si na malou knížku Měsíc a geologie od Bedřicha Katzera, vydanou v Praze letošního roku, kterou poslední dny stále při sobě nosil. Sáhł pro ni do kapsy, ale ruka zajela tam bezděky s takovou prudkostí, že podšívku protrhla a knížka trhlinou na klín vypadla.

„U čerta, zdá se, že mám dnes tisíc ďáblů v těle!“ bručel pan domáci pro sebe. „Musím se krotit — krotit —“

Ale navzdor tomu předsevzetí pleskl se otevřenou knížkou, kterou chtěl jen ku čtení zdvihnouti, silně do nosu. Když ji chtěl odštinouti, octla se zase až na klíně a dosti dlouho trvalo, než ji vpravil do náležité distance, aby mohl pohodlně čísti.

Utekl se k této knize, poněvadž ji na Zemi probral jen zčásti a povrchně a ve svém hvězdářském studiu pronikl vůbec jen k několika prvním elementům lunopisu.

Zatímco je náš hrdina do četby pohroužen, musím se trochu ohnati proti učencům, kteří na mne ze všech stran hněvivě

dotírají. Mohl bych je sice odzbrojiti poznámkou, že pouze narrata refero, aby si tedy chytli pana Broučka za pačesy. Ale jsem o pravdomlupnosti jeho tak pevně přesvědčen, že chci směle za něho nastavit vlastní prsa.

Klidně vyslechnu námitky zlostných vědátorů.

Předně: kdyby prý i možné bylo, aby Měsíc někoho z povrchu zemského k sobě přitáhl (což je vzhledem ku přitažlivosti Země a z jiných důvodů čirým nesmyslem), nemohl by přitažený pro nedostatek vzduchu a smrtící zimu v meziplanetárním prostoru, nehledě ani k úžasně prudkosti pádu a četným jiným důvodům, nikdy živ na Měsíc dopadnouti.

Za druhé: autor naznačil ve své úžasně blbě slátanině, že jeho hrdina opustil Zemi, když byl Měsíc v úplňku. Úplněk jest poledne měsíčního dne, kterýž trvá nikoli dvacet čtyři hodin, nýbrž od východu až k západu Slunce na Měsíci tři sta padesát čtyři hodiny a od východu Slunce až zase k východu arci dvakrát tolik hodin. Od měsíčního onoho poledne až do příštího východu Slunce na Měsíci uplynulo tedy asi dvacet dva zemských dnů. Jestli se tudíž pan Brouček teprve při onom východu Slunce na Měsíci ocitl, padal plné tři týdny, což je zhoľa nemožné již proto, poněvadž nevěříme navzdor dr. Tannerovi v možnost tak dlouhého postu.

Za třetí: kdyby se tam přese vše živ a zdrav byl dostal, nemohl tam ani chvilku naživu zůstat. Neboť: A. na Měsíci není žádného ovzduší, alespoň ne takového, v němž by člověk obstáti mohl; B. k tomu panuje tam a) v noci zima tak krutá, že by byl mžikem v mrtvý rampouch ztuhnul, a b) ve dne zase horko tak úmorné, že by se v něm i olovo rozpustilo, následkem čehož by α) každý živoucí tvor — —

Poněvadž páni učenci, začnou-li vypočítávati důvody, nikdy konce najíti nemohou, přetrhnu je raději hned a řeknu krátce: proč pan domácí tak dlouho na Měsíc padal, nemůže nám vysvětliti prostě proto, poněvadž konal svoji pouť ve stavu bezvědomém; co však ostatních námitek se týče, jsou vyvráceny prostě tím, že pan Brouček dosud plnému zdraví se těší a všechny ony věci, které sám zkusil a na vlastní oči viděl, osobně stvrditi může.

Kdybych se chtěl zahrabati na nějaký čas do učených traktátů, dovedl bych také sestrojiti zcela slušnou imaginární cestu do Měsíce, která by byla s přísnou lunovědou v nejlepším souladu; ale pak by to nebyla právě pravdivá, skutečná cesta páně Broučkova.

Tím budiž učený cech odbyt i vzhledem k ostatním domnělým nemožnostem a nesmyslům, které v dalším průběhu mého vypravování zajisté nejednou vzbudí jeho nelibost a pohrdlivý úsměv nad pošetilým „nedoukem“, nebo snad dokonce „čirým nevědomcem“.

Pan Brouček dospěl zatím ve své četbě až k místu: „Přitažlivost Měsíce činí jen šestinu pozemské, našich šest kilogramů váží tam jen jeden kilogram.“

„Ah, nyní pochopuju, proč jsem se knihou praštil do nosu,“ pomyslí si pan Brouček. „Zdvihal jsem ji touž silou jako na Zemi, a ona je zatím zde na Měsíci šestkrát lehčí.“

Ano, již nepochyboval, že se probudil skutečně na Měsíci. Poslední stín pochybnosti rozptýlil Jules Verne, jehož Cestu kolem měsíce sobě náš hrdina cestou na Hradčany byl koupil a teď také šťastně v šose nalezl. Otevřelť jeho knihu náhodou na místě, kde vyličen byl východ Slunce na Měsíci a vzhled měsíční oblohy: vše shodovalo se nápadně s tím, co právě pozoroval.

Nebudu líčiti hrůzu, která panem Broučkem zachvěla, a směs ostatních pocitů a myšlenek, jež nitrem jeho vířila. Uvedu jen závěrek vnitřní jeho samomluvy: „Zde tedy sedíš, chudáku, opuštěn a samoten na cizím, neznámém světě, více než padesát tisíc mil vzdálen od Země, na kterou se již nikdy více nevrátíš! Hle, tam předaleko v nesmírném prostranství nebes na tom zářivém půlměsíci, který jest vlastně Zemí, leží kdesi Praha, stojí tvůj dům a snad klepe právě v tu chvíli hospodyně s ranní kávou na tvoji ložnici... Nedoťuká se, nedovolá se... Dá vypáčiti dveře: postel netknutá, po pánovi ani stopy... Nastane hledání po městě, pátrání, vyšetřování — snad padne i na pana Würfla podezření, že mne obral a vyhodil někam do Jeleního příkopu — a koncem konců rozmnoží moje aféra hezkou již řadu nevysvětlených vražd a neštěstí. V mém krásném domě

budou hospodařiti roztomilí moji příbuzní, které jsem na Zemi míval nejraději hodně daleko od sebe. Peníze, kterými jsem si pojistil slavný funus, jsou marně vyhozeny. Ni prostý křížek nezůstane po mně na Zemi; památka moje zajde tam beze stopy. Ledaže snad někdy moji staří kamarádi, jdouce za lunojasně noci od Kohouta nebo od Würfla, mezi sebou prohodí: ‚Bylo to dnes pivko, co? Na tom by ani nebožtík Brouček neshledal chybičky...‘ A nebudou tušiti, že ubohý Brouček šplhá zatím po strunách Davidovy harfy v krásném úplňku, k němuž snivě vzhlížejí na hvězdnatou oblohu —“

Pan Brouček zaslzel a oddal se zcela svému žalu.

Ale po chvíli přemohl jeho strast pocit jiný. Holá půda rozpalovala se žářem slunečním a začala jej hráti tak důkladně, že rychle vstal. Pěkně vstal! Vyskočil, vymrštil se jako pružcový míč vysoko od země. A chtěje se oddáliti od lemu propasti, která snad číhala v moři temnosti, obklopující jeho skalnatý ostrůvek, činil to větrnými poskoky a směkými piruetami, za které by se nemusil stydět ani Mošna. Jeho zemští přátelé byli by ustrnuli, kdyby byli spatřili obtylou a rozšafnou osobu pana domácího tančiti nejsvižnější pařížský kankán.

„Uf! Uf! Prokletá měsíční lehkost!“ oddychoval si náš bezděčný tanečník, když přivedl své tělo jakžtakž do rovnováhy.

Stál u vysokého balvanu, který vrhal na západní stranu dlouhý, úplně černý, neprohledný stín.

„Zde si sednu do chládku,“ pravil k sobě pan domácí a uvelebil se do stínu s náležitou opatrností, aby příliš prudkým nárazem část k sezení nejpotřebnější snad vážně nepoškodil.

Usedl bez úrazu, ale poseděl jen kratičko. „Brrrr —“ otrásl se a zajektl zuby. V potměšilém stínu ovanul jej mráz ještě snad krutější než prve, když procítl.

„Pěkná to bude rýma!“ bědoval, pospíchaje z objetí zákeřnického chládku —

Ale pro dnes končím útrapy páně Broučkovy a zůstavuji své čtenáře na skřipci dychtivého očekávání, co asi přinese kapitola třetí.

(UČENÁ EPIŠTOLA S HVĚZDIČKAMI A KŘÍŽKY. — SETKÁNÍ S PRVNÍM MĚSÍČANEM. — I NA MĚSÍCI JSOU OSLOVÉ. — NOVÝ DŮKAZ O NEZBYTNÉ POTŘEBĚ NĚMČINY PRO KAŽDÉHO PONĚKUD VZDĚLANÉHO ČECHA. — ROZMLUVA S MĚSÍČNÍM SPRÁVNÍM RADOU. — METEOR. — MĚSÍČNÍ LISTY, HLAS MĚSÍCE ATD. — HOTEL COPERNICUS. — VÝŇATEK Z MĚSÍČNÍHO BEDEKRA. — JEŠTĚ JEDNA, BOHDÁ POSLEDNÍ PŮTKA S UČENCI.)

Mile překvapil autora dopis jednoho učenice našeho, dopis, svědčící jasně, jak živé účastenství zpráva o fenomenálních objevech páně Broučkových vzbudila i v kruzích vědeckých.

Dovoluji sobě vložit větší část epistoly té do svého cestopisu, zároveň však uznávám za potřebné prošpikovat ji řádně à la Bačkovský učenými a neučenými hvězdičkami a křížky.

Slovutný pane!

Jsem vskutku zvědav, co pan Brouček na tváři Měsíce vše vyslídí. Kdybyste mu dal* sestoupiti do nějaké kruhové pláně až

* Dopisovatel pokládá patrně — navzdor mému důraznému prohlášení v kapitole předešlé — páně Broučkovu cestu do Měsíce za pouhý můj výmysl. Vůči této houževnaté nevěře nevím si jiné rady než pozvati ho zdvořile, aby se vydal se mnou některé nedělní odpůldne k Würflovi na Hradčany, kde může pana Broučka osobně seznati a cestopis onen z jeho vlastních úst třeba až přes půlnoc poslouchati. Že pak ten cestopis není smyšlenka ani pana Broučka, dokazuje již samo vzezření pana domácího. Neboť vypadá skutečně „jako člověk, který spadl z Měsíce“. Jeho obličej, již okrouhlým tvarem svým Měsíci podobný, vydává totiž zvláštní záři, která jest patrně zachovaným dosud odleskem měsíčního světla. Není však nikterak stříbrná, snivě bledá, jak si obyčejně básníci lunný svit představují, nýbrž zahrává do ruda a fialova, což může býti učencům důležitým pokynem pro správný rozbor vidma měsíčního. Zvláštní jest, že odlesk ten nejintenzivněji se jeví ve středu obličejce, na obtloustlém nose. Také ještě jinak okazují se na panu Broučkovi následky pobytu na Měsíci. Někjaký čas po příchodu jeho do hostince nepozoruješ na něm nic kromobyčejného; tu patrně jest si ještě jasně vědom, že mešká

na nejhlubší dno, mohl by tam s jistou pravděpodobností vědeckou (Schmidt, Neison) nalézt v krytých místech studánky, nad kterými výpary stále tvořily by vlhké mlhavé ovzduší, v němž by panu domácím u dlouhém a horkém dni měsíčním mohlo býti při úplné volnosti v toaletě zcela příjemno. Tam nejspíš ještě* mohl by se sejít také s obyvatelem neb obyvatelkou Měsíce, kteří by mohli býti nás šestkrát řidší a slabší, aby přece při práci obdobné vykonali docela totéž jako my. Tam by mohl nalézt také měsíční květenu, vodou prosáklé, tmě zvyklé rostliny, jako daří se u nás v nejvlhčích roklinách skalných.

na Zemi. Ale čím dále tím hustěji vyskytují se známky nasvědčující tomu, že se v myslí přenáší nazpět na lunu. Začíná zdvihati ruce pomaleji a pomaleji, jako by nabývaly měsíční váhy, tj. jako by se stávaly šestkrát těžšími, běře sklenici opatrně, jako by se bál, aby ji obyčejným uchopením nerozmáčkl nebo do stropu nevyvrštil, vstává i sedá s velikou zdoluhavostí, ba i jazykem volněji pohybuje, jako by i tento byl šestkrát těžší. Ba časem také začíná váznouti v řeči a zatruje do měsíctiny. A při chůzi z hostince kolébá se a přešlapuje tak divně, že je patrné, kterak si mate dosud krok pozemský s chůzí, jakou vyžadovala rozdílná povaha Měsíce.

* Ó, té domýšlivosti učenců! Okoukali trochu Měsíc svými chatrnými teleskopy, jimiž dovedou postřehnouti nejvýše takové měsíční útvary, které jsou alespoň míli dlouhé a tři sta stop vysoké, rozeznali leda matné obrysy měsíčních hor, jež arci neopomenuli zčerstva pokřtiti svými nesmrtelnými jmény, a již chtějí právoplatně rozhodovati, že na Měsíci není živých bytostí. Není prý tam vzduchu ani vody a bez těch nemůže prý vzniknouti a obstáti žádný ústrojný život. Avšak ani tím nedostatkem vody a vzduchu nejsou si zcela jisti — vedou mezi sebou o to zajímavé hádky a někteří tvrdí zcela vážně, že alespoň ve hlubinách měsíčních kráterů a kruhových plání, pak v dutinách sublunárních předpokládáti lze přítomnost jakéhos ovzduší a jakési vláhy. A tam by učený můj dopisovatel milostivě „nejspíš ještě“ připustil nějaké živé tvory, nějaké obyvatele a obyvatelky (na tyto poslední arci nezapomněl, poněvadž je dosud svobodný)! Rád bych viděl obličej všech těchto pánů, až při další četbě mého cestopisu budou jenjen klopýtati přes měsíčany a měsíčanky, kteří kvůli lunopiscům nikterak nezalézají do nějakých tmavých děr, nýbrž oněm navzdor vesele se prohánějí po celém povrchu měsíčním! Jak toto faktum srovnati s nedostatkem vzduchu na Měsíci, tím ať si učenci lámou hlavy; vždyť je máme jen proto, aby nám takové záhady vysvětlovali.